

of dit bedoeld was met den eenigen doop — was dus geen sprake. Ook de Consensus Bremensis wijst daar uitdrukkelijk op, als de dwaling der Wederdoopers verworpen wordt. Een ketterdoop, al was deze met water en in den rechten vorm bediend, erkenden de Wederdoopers niet als een waren doop.

DIE dwaling nu wordt door onze Belijdenis verworpen, de dwaling n.l., dat de doop in de ROOMSCHE kerk bediend — want DIEN doop hadden de Wederdoopers ontvangen, — door hen herhaald werd. De eene doop of eenige doop, waarvan hier sprake is, is dus de doop in de ROOMSCHE kerk hun bediend. De Gereformeerden zelf hebben dien doop nooit herhaald. De Wederdoopers deden het wel. En DAAROM werden ze door onze Kerken veroordeeld.

▼

We zullen dus wel niet van verkeerde interpretatie van de bedoeling van den „Heraut“-redacteur beschuldigd worden, als we constateeren, dat z.i. de Wederdoopers VOORNAMELIJK tegen den Roomschen (kinder-)doop hadden, dat hij Roomsche was.

En daarmee is de weg vrij voor het inbrengen van een bedenking mijnerzijds. Ik geloof n.l., dat „De Heraut“ zich hier vergist, en derhalve op ondeugdelijke gronden aantoonen wil, dat er binnen de Gereformeerde Kerken een strooming is, die disputabel stelt, wat reeds onder ons vaststond, door een confessioneële uitspraak.

K. S.

„De Heraut“ preciseere.

Op mijn artikel van vóór 14 dagen („eenig doopsel“ of „een eenig doopsel“) geeft „De Heraut“ eenige reactie. Ten deele kom ik daar op terug in het grootere artikel, dat deze rubriek in dit nummer bevat.

Evenwel, één ding worde hier even afgehandeld.

Het orgaan klaagt n.l., dat ik „ten laste leg“ en zoo voort.

Wanneer zal „De Heraut“ nu eens precies het standpunt van opponenten weergeven? Ik heb het blad niets ten laste gelegd; ik ben met het woord „tactiek“ zuiniger dan „De Heraut“. Ik heb alleen maar gezegd: Wie „De Heraut“ leest („eenig“ doopsel) krijgt geen antwoord op de vraag, wat de belijdenis nu eigenlijk wel bedoelt. Wie daarentegen de belijdenis zelf leest, zoo merkte ik op, die komt er wel achter; want daar staat: „een eenig doopsel“. Wat ik daarin opmerkte, was waar. Het was bovendien nog zacht uitgedrukt; want ik had kunnen opmerken: in het Nederlandsch van 1936 is de term „eenig doopsel“ zeer beslist IETS ANDERS dan de term „een eenig doopsel“; en ik zou dit hebben mogen zeggen, omdat „De Heraut“, (die thans naar Rutgers verwijst, zonder te kunnen verklaren, hoe in zijn editie „een“ voor „eenig“ wegviel) niet letterlijk citeerde (ook Rutgers niet), doch een vrije weergave van de belijdenis gaf, allerminst precies. Ik hield evenwel elke „zure“ opmerking in de pen; van een „ten laste leggen“ was geen sprake. Alleen maar van feiten. Die feiten moet „De Heraut“ toegeven; voor een deel (de indeeling van art. 34) zwijgt het orgaan er over.

„De Heraut“ preciseere; dat is de beste manier, om „Den Haag-West“ niet eens te behoeven.

Mijn bezwaar blijft intusschen. Wie een „strooming“ wil beschuldigen met de belijdenis in de hand, die moet de belijdenis citeren. Wat een editie van Rutgers zegt of niet zegt, doet niet ter zake. Ieder kan weten, dat de belijdenis IETS ANDERS zegt dan „De Heraut“

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

III.

Onbekwame en onbetrouwbare Pastoors.

Acta Classici Conventus gehouden int Oldebroeck den 14 ende 15 Novembris anno '92.

Na gehouden gebet is mit gemeenen stemmen gecoren tot Praeses Winandus Johannis, dienaar des Worts tot Elburch, tot assessor Johannes Sanderus, dienaar tot Hattum, tot scriba Johannes Caesarus van Harderwyk.

In desen Classe syn erschenen met worteliche credenten ende instructien: Van Elburch Winandus Johannis dienaar des Worts, ende Evert Reefsen, olderlinck.

Van Hattum Johannes Sanderus, dienaar des Worts ende Evert Henrichs, olderlinck. Van Harderwyk Johannes Caesarus, dienaar des Worts, sonder olderlinck, want Jan Maasz. als olderlinck gedeputiert en conde uit seker orsaken niet mit gaen.

Van pastoren ten platten lande Johannes Cleeffken, pastor tot Heerde; Johannes Wilhelmi pastor tot Nunspeet, Johannes Nuecke, pastor tot Oosterwolde, ende ander geene meer. Die van Arnel heeft sich deur een missive ontschuldicht dat hij den 14 Novembris syns Scholtensz. kindt doopen ende oock heuen moste. Ludolphus Pieck van Eepe heeft sich ontschuldicht deur lyffswackheit, ende belooft sich geh. voort conform te holden ende te dragen. Die van Elspeet heeft schriftlick geprotestiert te willen blyven by syne leer, die hy nu inde 37 jaer heeft, ende wil liever syne pastorie verlaten dan van der leer affstaen, mits conditie nochtans, dat hem hondert daler restitueert werden, waer vor hy deselve secht gecoft te hebben.

Also de pastoren niet ad deliberationem se te

aan zijn lezers doorgaf (in dat „eenig doopsel“). Maar wie aanklagen wil, moet praeciseeren, eerst in de formulering van zijn eigen bezwaar, daarna in de weergave van anderz. apologie. En altijd in de aanhaling der belijdenis, als hij ze keert tegen anderen. Want zij is formulier van eenigheid. Men leze ze daarom onveranderd.

Oproep aan theologische Candidaten.

Theologische Candidaten, die zich telkens voor een maand of langer willen geven voor de geestelijk-zedelijke leiding van een kampement van jeugdige werklozen, die daar vertoeven voor ten hoogste een jaar, worden verzocht zich in verbinding te stellen met Dr B. A. Knoppers, den Texstraat 1, Amsterdam-Centrum, telefoon 33840. Voor de technische leiding zijn voldoende krachten aanwezig. De genoemde hoofdleiding is gaarne bereid voor nadere bijzonderheden en verdere inlichtingen in mondeling overleg te treden. Het eerste kampement wordt betrokken ongeveer 15 Juni a.s. Voorloopig is het berekend op een 100 man, welk getal voor uitbreiding vatbaar is. Hier is voor theologische Candidaten mooi werk te verrichten. Voor de Zondagen is men, voorzover noodig, vrij om de gemeente te dienen. (Officieel bericht.)

K. S.

K. S.

Een Crisisroman.

H. M. van Randwijk, Burgers in nood. — G. F. Callenbach, Nijkerk.

Na de novelle „Rationalisatie“ in den bundel: Het heerlijk ambacht, om van zijn gedichten niet te spreken, kon men dezen eersten roman van Van Randwijk met belangstelling, zelfs met verlangen tegemoet zien. Men kon verwachten dat deze jonge schrijver het probleem van de crisis en de werkloosheid scherp en niets ontziend zou trachten uit te beelden. Want het is hem in de eerste plaats om waarheid te doen, desnoods met een grimmige verbetenheid, en om een doordringen tot de kern van de dingen.

Is hij in zijn eersten roman daarin geslaagd? Velen zullen ja juichen.

En inderdaad, dit boek geeft een teekening van den socialen nood der werklozen, die ver blijft van elke goedkoopse oplossing. De chauffeur Willem Verdoorn krijgt in den eersten zin zijn ontslag, en het heele geval is: voordien duizenden malen gerepeteerd. Aan het eind van het boek is hij nog werkloos en die week, — het is de slotzin — passeert het aantal ingeschreven werklozen de vierhonderdduizend. Daartusschen liggen de drie afdelingen van het boek: Willem Verdoorn gaat stempelen; Willem Verdoorn stempelt; Willem Verdoorn stempelt nog.

Deze titels der afdelingen geven reeds de suggestie van het onontkoombare aan de ellende voor hem die eenmaal in de groote schare der werklozen is opgenomen. Die onvermijdelijkheid dringt

laten ende sie oock begerden geëxpdiert te werden is met denselven eerst gehandelt.

Johannes Cleeffken heeft noch begert wyder beraet op den 2 ende 12 articul; oock gesegt, dat hy tot Heerde niet langer dienst hadde dan op naestcomenden Paschen, oock niet langer begerde te blyven, heeft geclaecht, dat hem de huishouden dreigen ende dwingen die heilige dagen te holden ende daerop te predigen.

Also men verstaen hadde, dat de pastor van Nunspeet eryts in gereformirde plaetsen gestaen hadde, ende hy selfs sich oock sulcks beroemde, is hy gevraecht hoe hy daer van gescheiden, ende uit wat orsaek sich op de Veluwe onder den viant begeben; heeft geantwoordt, dat hy niet wiste dat men hem sulcks vragen soll, ende belooft op de naeste vergaderinge beschreven te worden, so van Gorcum, so van Jutvaes als oock van Nunspeet.

Johannes Nuicke pastor van Oosterwolde is vermaent syns vorigen onordentlicken ende ongolticken hantels, als afvallichen, onecht; heeft geantwoordt, dat het hem hertelick leit sei, ende sich beteren wil, ende syn huissvr. trouwen. Jedoch is syne saek uitgesteld op den naesten conventum; Ende syn hiermede de pastoren verlaten.

Is besloten dat men de pastoren die niet hebben willen onderschryven, ende verclaert by oere leer te willen blyven, niet meer en sal verschryven. Ende dat men de anderen die sich den examini onderworpen ende de articulen onderschreven hebben, noch niet ad consilia en mach to laten, want dat sie noch niet vor lidmaeten der gemeente mogen erkent werden, oock moeste sich niet dragen na het gene sie onderschreven hebben. Ende daerom eene Remonstrantie aent 't Hoff in te stellen, daer in te betonen, hoe men met den pastoren vaert, ende vernemen, hoe men voort met hen handelen sal. Ende als by den selven van ons niet meer can uitgericht werden, sal de hooge overheit een andere raet moeten vinden. Ende is de kercke van Harderwyk opgelecht vursz. Remonstrantie in te stellen ende aen D.

zich het heele boek door sterk aan den lezer op. Willem Verdoorn wil niet stempelen, hij wil werk zoeken. Van zijn vrouw, in wie hij direct een twijfel voelt, vraagt hij vrouwen. „Een man zonder werk is nog geen werkloze“. Maar ten slotte komt hij toch terecht, ondanks zijn gesjouw, ondanks zijn advertentie, in het stempellokaal en bij het groote leger van hen die, ieder op zijn wijze, de werkloosheid hebben leeren aanvaarden en weten dat elke poging om er bovenuit te komen nutteloos is. Zoo wordt Verdoorn geleidelijk binnengezogen, door de lotsgemeenschap, in een kring dien hij vroeger als de nette, opzette werkman hield buiten de sfeer van zijn eigen huis en levensmilieu. Hij en zijn vrouw moeten ten slotte nog blij zijn met het goedmoedige, maar grove medeleven van een vrouw als de knokige en harde Jaantje, de volkswrouw met haar half verlopen man. „Vrouw Hakman van het portaal“ is „vrouw Hakman in de kamer“ geworden. In de vrouw van Verdoorn blijft de boerendochtertrots zich verzetten, maar het kan niet anders, het behoort bij den toestand, bij de saamhorigheid.

Die heele wereld van werklozen: hun somer goedmoedig berusten, hun opstandigheid, het leeg en doelloos bijeenklungelen, hun onderling gemeenschapsgevoel, het is alles geleekeerd in een nieuwe-zakelijkheidsstijl, die nuchter constateert en soms schel flitsend de wijde verbreidheid van deze levensellende laat voelen. Het zijn vooral het fel even overlichten van de economische situaties die dit gebeuren beheerschen en veroorzaken, waardoor de hopeloze onoplosbaarheid van het probleem dat achter dezen levensnood schuilt, zich beklemmend voor den lezer voelbaar maakt.

Dit boek kan bereiken — en dat is zeker ook de bedoeling van den auteur geweest — dat een Christen zich ontroerd, neen stokkend, afvraagt, of hij wel ooit voldoende bij dit probleem afgestaan heeft.

• • •

Maar daarmee zijn we er niet. Want dieper ingrijpend dan de sociale nood is de geestelijke nood van de duizenden die schijnen nooit meer aan de beurt te zullen komen.

Ook dien geestelijken nood heeft Van Randwijk trachten te peilen. In de teekening daarvan schiet hij ver te kort. Vooral ook in zijn zoeken naar een antwoord op de vraag, wat de Christen tegenover dezen nood voor taak heeft. Wat de hulprediker Herman Braans doet in dit boek, is toch zeker wel wat de auteur als voorloopig eenig mogelijke oplossing voor zichzelf heeft gevonden.

Braans komt uit de nette burgerij, de „bourgeoisie“, die in de villawijk Vreedorp woont. In een preek heeft hij gelegenheid zijn hart eens uit te spreken. „We kennen elkaar niet meer, onze nood niet, onze moeiten niet en onze behoeften niet. Omdat we laf zijn!“ „We moeten weer worden een gemeenschap van mislukkelingen, dood en schuld. Hier moeten we opnieuw beginnen, omdat we hier kunnen beginnen. Niet ik, God, maar Gij en wij, de bedelaars van Uw genade.“

Fontanum over te senden mit bidde, dat hy sie wille overleveren ende bevorderen.

Is Timanus Alberti (van Oldebroek) examineert ende heeft de andere dags een predich gedaen uit den 20 cap. Johannis a vers 21: Vrede sie met u, gelyck my myn vader etc. Ende nademael hy al swaek in syn examen bevonden, is syne confirmatie uitgesteld op den naesten conventum, ende is vermaent tot neerstlich lesen in sonderheit des Catechismi.

Johannes Sanderus, dienaar tot Hattum claecht noch als vor syner soberen onderholts, ende blyft syne vorige protestatie int Niebroeck gedaen. Is derhalven by der vergadering goet gevonden een missive aen den ersamen Raet van Hattum te stellen ende te bidden dat denselven weer gelieven hierin te versien; welcke missive geschreven ende onderschr. den van Hattum mit gegeven is.

Timanus Alberti (Oldebroek) heeft sich beclaecht synes geringen onderholts, waerop hem onmogelick sich te bedragen, heeft in anderhalff iaer niet meer dan 70 gulden van synen dienst ontfangen.

Den van Harderwyk is opgelegd een classicael boek te doen maken, welck mit gemeenen costen betaelt solle werden.

Die peen vor de absentes sonder wettelicke oesaek is verordeneert ein keisersgulden vor legelick mael, ende dat tot behoef der armen.

Die naeste classicael vergadering is gelecht in de stadt Elburg, ende Harderwyk op erlecht verschryving te doen, is oock die tyt in derselve vryheit gelaten.

Hierna is censura morum gehouden, ende na gedaenen gebet dese vergaderinge mit vruntchap gescheiden.

Winandus Johannis, praeses.
Johannes Caesarus, scriba.

(Wordt vervolgd.)